

Krigen er snart slutt. Om noen måneder skal vi sannsynligvis se resultatet av vår lange kamp, Tyskland beseiret, nazismen tilintetgjort. I fem år har vi levet bare for det ene målet. Det har krevet alle våre tanker, hver eneste handling har vi sett i relasjon til det. Alt har vi vært villige til å ofre for å knuse nazismen, barbariet, åndstvangen, reaksjonen.

Hele verden har kjempet med i denne skjebnesvangre kampen og seirens er manges. Også vår. Drevet av idealisme, opprørstrang eller eventyrlyst sluttet vi oss sammen i en stor, ubrytelig blokk som ingen kunne få bukt med. Nazistenes böyg. I fem år har vi utelukkende sagt nei! og ingen har kunnet tvinge oss til å gi etter, si ja til livsformer som var oss motbydelige. Vi har levet på en fullstendig negativ innstilling, mens vi ventet på en anledning til å bli positive, ventet på noe vi kunne gå inn for. Snart er tiden inne. Freden skal gjennomføres og sikres, verden og vårt land bygges opp igjen. Tusen problemer og vanskeligheter vil oppstå, og vi må ta stilling til dem. Vi må vite å velge riktig når planer og retningslinjer begynner å ta form. Vårt standpunkt må være klart på forhånd. Vi må kjenne våre egne idealer og være beredt til å kjempe for dem.

Situasjonen idag er så ganske annerledes enn etter forrige verdenskrig. Den gang var hele verden fylt av optimisme og framtidstro. Man så på verden og livet med begeistret tillitsfullhet. Idag er vi mer skeptisk innstillet. Vi vil så nødig bli skuffet og tør ikke tro på noe. Men pessimisme og skeptisisme er det samme som selvoppgivelse. Vi må ha mot til å tro at verden kan forbedres. Vi må ha mot til å tro på våre idealer. Og vi må kjempe for dem, ellers gir vi makten til folk som ikke vil tro på noe, til kynikerne, egoistene, profitjegerne. Ellers taper vi allikevel denne krigen. Vi kommer til å bli uenige. Våre idealer er ikke det samme, og fremfor alt ser vi forskjellig på de midler vi kan bruke for å nå vårt idealsamfunn. Vi kommer til å slåss. Men hva gjør det? Det sanne demokrati vi alle kjemper for - tross meningsforskjell - det vil oppstå nettopp av våre stridigheter. Det vil utkrystalliseres i møte mellom motsatte interesser og livsformer. Diskusjonen, kampen, skal danne dets grunnvoll.

Krigen og isolasjonen har utvilsomt virket åndssløvende på de fleste av oss. Vi har glemt hva et normalt samfunn er og hva det krever av oss. Vi har mistet kontakten med samfunnet. Denne kontakten må skapes før livet igjen kan bli positivt og byggende. Der har vi en oppgave å arbeide med allerede før krigen er endt. Vi må forberede oss på freden og gjenoppbyggingen, søke kontakt med samfunnslivet og studere framtidsplaner som foreligger. Kort sagt, vi må bringe våre meninger ajour med verdensutviklingen og bringe klarhet i våre idealer. - Dette kan ikke utsettes. Vi oppfordre derfor hver nordmann til bevisst og energisk å gå inn for denne oppgaven. Parolen er: Vi må begynne å tenke igjen. Hvis vi ikke skal ende som kateball mellom de seirende stormakter, må vi være klare til å møte freden. Vi må være sosialt og politisk bevieste. Vi må vite hva vi vil, og hva vi vil kjempe for. Freden er nær, la oss ikke tape den!

ØKONOMISKE ETTERKRIGS PROBLEMER I NORGE

Krigen har lagt tunge byrder på oss, den har krevd store ofre og gitt oss utallige problemer å løse. Når vi nå begynner å forberede oss på freden, oppdager vi snart at framtidens byrder ikke blir lettere, ofrene ikke mindre og problemene ikke færre. Vi oppdager at det er lagt vei tilbake til Norge av 1939. Landet er blitt fattig, bygninger og produksjonsanlegg er ødelagt, varelagrene tomme, kommunikasjonsmidlene utslitte og vår arbeidsevne formisket. Alt må bygges opp igjen. Det blir vår første oppgave. Men vi får også andre, for vi skal bygge videre. Ikke Norge av 1939, Men et nytt og forbedret Norge skal vi skape.

I første rekke kommer en del sosiale oppgaver som nødvendigvis må løses om vi vil sikre alle medlemmer av vårt samfunn levelige kår. Trykkesystemet må utvides i betraktelig grad. (Til avløsning av det uheldige forsorgssystemet). Boligspørsmålet må bearbejdes rasjonelt. Kvinnens samfunnsmessige stilling må bedres. (Lettelse av husmødrenes arbeidskår og av kvinnens muligheter for arbeid utenfor hjemmet). Programmet om full beskjeftigelse gjennomføres - et selvfølgelig krav både på human og sosial basis. Ungdommens muligheter for å få høyere utdannelse uten hensyn til egne private, økonomiske midler må sikres. Alle offentlige tiltak som sikrer og bedrer folkets hygieniske og sosiale stilling må utvides: Offentlige bad, idrettsplasser, parker, lekeplasser, ferie hjem, sykehus, kommunikasjonsmidler, vann, gass, elektrisitet. Selvfølgelig vil en gjennomføring av alle disse programpostene være uhyre kostbar. Bare på en måte kan vi gjøre den økonomisk mulig, nemlig ved å øke samfunnets ~~skattek~~ totale produksjon og totale nasjonalinntekt. Både gjenoppbyggingen og det videre sosiale program kreder derfor en sterk økning av vårt næringslivs potens. Ikke minst i den første tiden etter krigen vil det være nødvendig med en rasjonalisering av hele samfunnsproduksjonen. Bedriftene må gjenoppbygges etter en preferansepolitikk i henhold til deres betydning. Deres tekniske utstyr må fornyes og forbedres så produksjonen blir mest mulig effektiv. En selvfølge også fra nasjonaløkonomisk synspunkt er kravet om full beskjeftigelse. All arbeidskraft må være i bruk. Og samtidig må vi sørge for at den personlige arbeidseffektivitet økes. Bl.a. må det skapes ballanse mellom bedriftens lønnsomhet og deres lønningsbudsjetter. Arbeidere og funksjonærer må sikres den høyest mulige levestandard og dermed arbeidsevne. Her kommer vi inn på et av de vanskeligste etterkrigsproblemer.

Det er en selvfølge at hensynet til produksjonens effektivitet krever arbeidsfred. Vi må imidlertid ikke vente at arbeiderklassen frivillig gir fra seg det eneste våpen den har, det eneste middel til å oppnå bedre livsvilkår, nemlig organisasjons- og streikeretten. På den annen side er det klart at arbeidsherren ikke frivillig øker lønningene så lenge han har utallige utgifter til fornyelse og reparasjon ved bedriften og samtidig skal sikre seg det største mulige utbytte.

Dette problem kan bare løses på en av to måter: Enten må den private eiendomsrett til alle større produktive virksomheter erstattes av en samfunnsmessig forvaltning, en kollektivistisk økonomi som forøvrig er den eneste form for samfunnsorganisering hvor det er mulig å gjøre produksjon omsetning og fordeling helt rasjonell.

Den annen løsning søker å forbinde en rasjonell og planert samfunnsordning med bevarelsen av privat eiendomsrett, privat initiativ og muligheten for den enkelte til å høste et personlig utbytte. Arbeiderne fra sier seg streikeretten, men til gjengjeld må bedriftens regnskaper underkastes offentlig revisjon og faste regler fastsettes for begrensnig av kapitalens utbytte.

Det er åpenbart at den første løsningen er den beste, men den krever til gjengjeld et stort antall kvalifiserte bedriftsledere som er villige til

å gjøre en effektiv innsats til fellesskapets beste, uten håp om personlig økonomisk gevinst. Framtida vil vise om vi har disse folkene eller hvilken form for samfunnsøkonomi vi skal velge. Å avgjøre det blir kanskje vår første store oppgave etter krigen.

SVENSK UTEENRIKSPOLITIKK SETT MED EN SVENSKES ØYNE:

Sveriges utenrikspolitikk under denne krigen har periodevis vært en gåte for oss nordmenn. Et omslag kom imidlertid omkring årsskiftet 1942 & 43, og onde tungar i Sverige peker på at dette omslaget faller helt sammen med det militære omslag ute i Europa. Vi husker også at Rommel i de månedene var på "seierrikt tilbaketog" i Afrika - at amerikanerne landsatte tropper i Fransk Nordafrika - og endelig minnes vi fra denne tid tyskernes katastrofe ved Stalingrad. Disse "onde svenske tungar" er bl. a. Johanna Wickmann. Fra hans artikkel i "Handelstidningen" skal vi gjengi enkelte utdrag som tydelig viser at det finnes en intelligent opposisjon mot Almqvist - Hansson - Götter regjeringen i Sverige. Wickmann gir oss innledningsvis et bilde av presseforholdene i Sverige i 1941:

"Vi befinner oss altså i april 1941. I løpet av vinteren hadde de stakkars engelskmennene sett en første lysning i sine forhold - general Wavel hadde slått seg frem helt til Bengasi. Da kom det plutselige og voldsomme omslaget: Rommel rykket frem den 3. april og kaster engelskmennene tilbake, nesten til deres utgangsstillinger, og den 6. bryter Tyskland in over Jugoslaviens og Grekenland hvor engelskmennene lider et fortvilet nederlag. Her hjemme utløser de tyske seire en drastisk aksjon mot pressen. Slik hadde det vært allerede under den tyske flyaktivitet mot England høsten 1940, da man forestilte seg at England var på kne og at noen amerikansk innsats ikke var å regne med. - da utgikk forbud mot å berømte en ironisk og insinuerende uttryksmåte, fordi det gav anledning til, "mellom linjene", på en fullkommen uangipelig måte å være misshagelig for tyskerne. Og den 11 oktober lot regjeringen professor Segerstedt inkalle til kongen, som formanet den lite lærenemme kår undersåtten. "Noen måneder senere blev "Handelstidningens" stockholmsredaktør anholdt og det blev foretatt husundersøkelse i hans hjem. Anledningen var et likeså klosset som naivt brev som Utenriksministeren hadde fått seg tilsendt anonymt. Wickmann fortsetter: "At de nye tyske seirene hadde hensatt regjeringen i en stemning som nærmet seg panikk er, så vidt jeg kan se, den eneste moralskt akseptable forklaring til at utenriksministeren oversendte dette aktstykke (det anonyme brevet) til den hemlige politi, som ikke var sen om å gå til aksjon."

At de ledende svenske statsmen har trodd at Tyskland skulle seire er ikke Wickmann i tvil om. Han gjengir nærmest i raseri en uttalelse som lederen for den sosialdemokratiske gruppen i "Andra kammaren", og som er partiledelsen betrodde representant i pressen, hadde gitt: "Da det sies at Tyskland er forutbestemt til å innta en ledende stilling i et forent Europa, er dette en sannhet som ikke bestrides av noe opplyst menneske". Denne innstilling må da være årsaken til den oppførsel som den svenske regjeringen forundret og skuffet oss med. Vi får da også oppramset alle de aksjoner som svenskene mente var nødvendige å sette i gang i denne anledning. Vi husker dem som brennende sår, men vi vil allikevel gjenta dem for etter at krigen i Norge var "opphørt" tillot svenskene gjennomreise av tyske tropper til Norge. Under krigen mellom Finland-Tyskland og Russland tillot svenskene gjennomreise av tropper fra Norge til Finland. Dertil kom sympatierklæringer for "korstoget" mot Russland.

Prins Gustav Adolf og offisersdelegasjonen som fulgte ham, innspiserte på invitasjon fra den nasifiserte finske regjering fronten som lå inne på russisk territorium. Senere drog 3 representanter for Landsorganisasjonen og 2 for den sosialdemokratiske partistyreelse den samme vei. Den siste forsamling reiste 7 dager etter Hitlers minneverdige proklamasjon om at nu var den russiske arme slått for alltid. I betraktning av disse forsamlinger trodde på Hitlers proklamasjoner, må man ha lov til å si at det var en merkelig oppførsel av arbeiderne som man skulle vente ville føle seg solidariske med sine brødre i Russland selv om de ikke var seirende. Ja, kanskje nettopp i en slik tid?

Wickmann konstaterer i en blanding av fortvilelse og raseri at den svenske arbeider såvel som den svenske overklasse og kongehuset i sin opportunistiske politikk faktisk har stått i vennskapslig forbindelse med Norges fiende og undertrykker. Vi gjengir: "Altså parolen fra finske vinterkrigen: "Finlands sak er vår sak" fikk et tillegg: - den blev: "Finlands og Tysklands sak er vår sak" Da hørte man en røst i "Første kammaren": Norges sak er vår sak! Det var en opphisset person som ville spre misstro og forvirring i landet, han blev også umiddelbart nedtystet av utenriksledelsen, som forhindret at det svenske folket fikk lese denne ubehagelige parole i avisenes referat av kammerets forhandlinger."

Dette sjokerer oss kanskje mest fordi det angår oss selv så forferdelig. Ja, det sjokerer Wickmann også, og hele hans artikkel munner da også ut i et logisk vel oppbygget og skarpt angrep på denne regjering og dette kongehus som sviktet så totalt da det stod om livet for Norge og hele Europa. Han slutter med å sitere en uttalelse som utenriksminister Günter gav etter sin tiltrædelse i 1940:

"Han (Günter) legger sine tilhørere på hjertet at den primære og viktigste synspunktet i utenrikspolitikken er det moralske synspunktet, om en stat griper til vold reagerer verdenssamvittigheten: "Det fins en verdenssamvittighet som reagerer mer en sådan vold som om det var rettet mot hele verden og dennes røst m å i k k e b l i d e m p e t n e d ! " Ja, dette var den samme herregodset som 2 år senere nettopp gjør det han så stort karakteriserte som umoralskt.

Vi skal allikevel ikke glemme at Sverige nettopp ved sin utenrikspolitikk har vært i stand til å gi Norge en støtte som var høyst påkrevet. Alle menn og kvinner som har vært forfulgt av tyskerne har kunnet ta sin tilflukt til Sverige. Barna i Norges byer er reddet fra underernering, dette skyldes svenskernes størstiledede matforsendelser til våre barn. Men - det var en støtte vi aldri fikk. Det var den moralske støtte i april dagene 1940 og fremover inntil vi hadde funnet oss selv og ikke lenger kunne tvile på at vår kamp var rett. Vi hadde tro på oss selv fikk den ikke. Vi stod alene i vår kamp mot nasismen. I denne kampen har den svenske ledelse aldri deltatt. At de derfor må finne seg i at vi av og til kan bli bitre mot dem, at vi kan komme til å si ukvemsord er en ting som den svenske ledelse og det svenske folk som har valgt denne ledelse må tåle av oss.

At det finnes folk som hele tiden har vært fortvilet klar over nettopp dette og dessuten at Sverige har oppført seg uverdlig visr nettopp en artikkel som Johannes Wickmanns. Vi skal heller aldri komme til å glemme Eivind Johnsen, hans "Håndslag", og - hans Krilon.

Vi håper at denne sterke, inntelligente, og menneskelige opposisjon kommer til å få stor innflydelse i Sverige når denne krigen er slutt. Vi håper dessuten at det svenske folk har tatt nasismens terminologi opp til grundig overvåking i de siste år-

og vi håper det har funnet den like absurd, like destruktiv og uverdlig for modne mennesker som det norske folk har funnet den. Vi håper det - ikke fordi vi trenger støtte i vår tro - men fordi vi ellers frykter for Nordens fremtid.

Skal det finnes om bare rominensjoner av nasismen igjen i Norden etter at Hitler-Tyskland er knokket er vi redd for samarbeide mellom de nordiske land skal bli vanskelig, for ikke å si umulig. Vi stoler på at de krefter som motarbeider nasismen i enhver form er så sterke i Sverige at den rene, klare antinasistiske linje vil seire tilslutt. Da vil vi rekke hånden over til svenskene og arbeide sammen med dem. Da vil bitterheten også forsvinne etterhvert. Vi vil da akseptere at de to land begge har måttet gå igjennom meget for å finne frem til en endelig og klar front mot samfunnsfiendtlige krefter. Den har vært forskjellig for de to land, men like vanskelig for dem begge.

EN NY FOLKEVANDRING.

(Fra News Chronicle)

Hvad vil hende når nyheten om at Tyskland har kapitulert, når de 20 millioner mennesker som Hitler har flyttet gjennom Europa og lenket til sin krigsmaskin?

En regner med mellom 7 og 9 millioner tvangsarbeidere i Tyskland, drevet sammen fra alle kanter av Europa. UNRRA-eksperter sier de vilde være sikrere på tallet om de visste hvor mange russere som finnes innen Tysklands grenser. Omkring 2 mil. av disse menn og kvinner i fengslet Tyskland er franske. Nærmere 2 mil. tyske sivile, mest arbeidere, er blitt overflyttet av Hitler til andre deler av Europa. Disse kommer til å begynne å bevege seg mot strømmen, tilbake til Tyskland

Mange av de opplysninger som er kommet om tvangsforflyttede befolkninger er kommet gjennom underjordiske kanaler og kan ikke kontrolleres. Det blev i sin tid oppgitt at 90 000 jugoslavere blev flyttet til Italia da Hitler og Mussolini erobret deres land, men de allierte armeer har ikke funnet dem til idag. Noen er kanskje sendt til arbeide i Tyskland, andre kan ha rømt og sluttet seg til den jugoslaviske motstandsbevegelse. Det er forevrig rapportert om jugoslavere i Norge.

Mellom 200 000 og 300 000 franskmenn, tildels hele familier, ble flyttet fra Alsace-Lorraine og erstattet med tyskere. 60 000 eller 70 000 mennesker ble drevet fra italiensk Tyrol til Østerrike og andre steder. Tsjekkere ble fordrevet fra Sudetland. Den polske nasjon er spredt over hele jordkloden - i Persia, Kenya, til og med i India. Russiske kvinner ble funnet i Normandie hvor de arbeidet som slaver for tyskerne. Omkring 20% av de 20 mil. er sannsynligvis kvinner, og mange har et og to års gamle barn. Disse løseverne tallene vil gi en anelse om et av de vanskeligste problemer etterkrigstiden vil by på.

Etter forrige verdenskrig var restene av de 2 mil. som dengang var flyttet på vandring hjem ennå fem år etter fredsslutningen. Men nå har ingen presedens i historien for hvordan det vil gå når 20 mil. skal på vandring. Vi vet bare at ingenting vil være så viktig for hver enkelt av dem som å komme hjem - samme hvilken metode eller vei de må bruke, bare det går fort.

VER ALDRIG UVILLIG TIL Å STØTTE ILLEGAL VIRKSOMHET, MEN VER PÅ VAKT MOT PROVOKATØRER? OG VER SELV ALLTID REDD, DA GJØR DU INGEN DUMHETER VED Å SNAKKE FOR MEGET.

FRA DEN NORSKE OVERKOMMANDO:

Når allierte operasjoner i Norge tar fatt, vil dere få direktiver over London -radioen og gjennom flyveblader. Hold hodet kaldt og følg disse direktiver, det gjelder ikke å gjøre mest mulig,

men å gjøre det riktig. Dere kan få beskjed om å holde dere vekke fra vegene slik at troppene kan komme uhindret fram, men dere kan også bli tilsagt å bli hvor dere er for å unngå uorganisert evakueringer. Prøv ikke å sette deres eget skjønn opp mot direktivene. De bygger på erfaringer, og det ligger en mening bak dem selv om dere ikke kan innse den med det samme. Streik kan bli av stor betydning både som direkte støtte for militære operasjoner og som våpen i hjemmefrontens kamp mot okupasjonsmakten. Men den må bare settes igangsom ledd i en samlet plan etter oppfordring fra norske og allierte myndigheter eller hjemmefrontledelsen.

Hvis en slik streik blir proklamert, er det etter omhuggelig overveielse alle må da følge parolen. Gjennomfør streiken med fasthet og verdighet, overensstemmende med de direktiver som er gitt. Drøft på forhånd med kameratene hvad dere skal gjøre hvis streik blir proklamert, og gjør de forberedelser som er mulig.

Står det store styrker i Norge når det bryter sammen i Tyskland, kommer vi i en vanskelig og farlig situasjon. Svikter disiplin - en blandt de tyske troppene, kan det gå ut over den norske sivilbefolkning, for det må nødvendigvis ta noen tid før norske og allierte tropper kan komme tilstede og beherske situasjonen. Hold dere på avstand fra tyskerne, og la dere ikke forlede av et tysk sammenbrudd til å overmodige handlinger, som kan føre dere og andre i ulykke. Så lenge tyske soldater har sine våpen, mens dere er ubevopnet, har de fremdelse overtaket. Sørg for at isfronten mot tyskerne er 100% effektiv inntil siste slutt. Opgjøret med quislingene må derfor myndighetene ta seg av. Dere kan stole på at de vil få sin strenge og velfortjente straff! Ha øynene med dere, og merk dere beviser mot angiverne og krigsforbryterne, men la dere ikke forlede til å være med på lynchjustis eller andre ytskeiøser. Husk at frigjøringen kan føre visse overgangsvansker med seg som det ikke er mulig å eliminere. Så lenge krigen varer, må hensynet til krigsføringen gå foran alle andre hensyn. Gjør hva du kan for å bistå myndighetene i deres arbeid. Det er det som hjelper til å overvinne vanskelighetene. Erfaringen viser at de hjemmelige organisasjonene som ble skapt under krigen, kan være til den største nytte under hjelpearbeidet i den første overgangstiden. Innstill dere derfor på å fortsette den virksomhet dere driver til fordel for felles beste. (Fortsettes neste uke.)

Sabotasjer: 31. jan: Olrichs Gummi Service A/S Schweigaardsgate 32. kl. 6. Schenker & co. a/s Øvre Slottsgate 18/20 kl. 7. Mallingske boktrykkeri A/S, Øvre Voldgate 13, kl. 8. 1. feb: Stortinget, kl. 1. Isbergs Bensindepot, Bogstadvaien 72 (ved Majorstua skole) kl. 8.

VER FORSIKTIG!

SEND VIDERE!

Nr. 2. Arg.: 1.

14. februar 1945.

All erfaring gjennom tidene viser at det er ikke mangel på mat som har hindret menneskene i å gjøre oppstand, eller å kaste av seg tyranners åk. Mangel på mat har tvert imot gjort menneskene ennå mer innette i deres kamp.

Når nazistene og tyskerne nå prøver å skremme det norske folk ved å for telle det at forholdene etter en tysk tilbaketrekning fra Norge vil bli enda verre enn de er idag - så er det nok et bevis på at de undervurderer sine motstandere.

Hvorfor har hundreder av nordmenn ofret livet sitt i disse 5 årene? Hvorfor har 3 mill. mennesker i Norge ført en intens krig mot tyskerne? For å bli opp når motforholdene ble dårlige? For å selve sine idealer? For å få litt mat? Nei.

Nordmenn har ofret liv, eiendom, hjem, mat og livsglede for en stor idé. Idéen heter frihet. Frihet for frykt. Ytringsfrihet, politisk frihet, frihet fra nød.

Kampen er hård og den vil kanskje bli ennå hårdere. Men hva som enn måtte komme, må vi ikke glemme at millioner av mennesker hele verden over står i den samme stilling. Og vi må heller ikke glemme at millioner fører i tillegg til denne kamp - en kamp ansigt til ansigt med fienden. Russene - Engelskmennene - Amerikanerne - Kineserne - fører den aktive krig - vi fører den passive. I kampen mot nazismen hører menneskene i Europa sammen - og matmangel kan ikke skille oss ad.

Italiensk politikk.
Manchester Guardian.

Forvirringen i Europa i dette øyeblikk minner om de to store omfattende forstyrrelser historien forteller om: Den franske revolusjon og reformasjonen. Begge disse begivenheter førte til nasjonale krig og borgerkriger. Begge ble inspirert av lidenskaper og motiver som var abstrakte i prinsipp og kosmopolitiske i handling. Begge hadde sine apostler, martyrer og fanatikere. De store franske krigene, som begynte i 1792 varte nesten så lenge som tredveårskrigen. Wienertraktaten, som gjorde en ende på de franske krigene i 1815 avgjorde akkurat som Westfalen-freden i 1648 Europas offentlige lov for noen generasjoner. I vårt tilfelle er det krigen i 1914-18 som har skapt et Europa med internasjonale problemer, som er blitt kompliserte ved ideologiske stridigheter, like fanatiske og vilde som det 17. århundres religiøse strider eller de politiske strider, som Wienerkongressen forsøkte å betvinge i 1815. Når nå fredsmakerne skal forsøke å avgjøre Europas skjebne og fremtid, kommer disse ideologiske stridigheter til å bestå, skjönt det er umulig å si hvilken kraft og styrke de får og hvorledes de kan bli brukt i makt-kampen. Derfor er det vanskeligere idag enn det har vært på 100 år å forutsi noe om fremtiden for kontinentets nasjoner.

Det er ingen nasjon dette gjelder i høyere grad enn Italia. I noen land er det strid om monarki-sovrænet. Italia er et av dem. I de fleste land er det aktiv eller latent strid om kommunismen. Italia er et av dem. Men Italia har et problem som alle andre land er fri for, Italia er nemlig sete for en åndlig verdensmakt: I Vatikanet sitter paven. Dessuten må Italia finne fram til lover og regler og funksjo-

nærer og statsmenn som kan være et demokrati, et selvstyre verdig. Italia har ikke hatt selvstyre på over 20 år. Befrielseskomitéene er gode instrumenter, men de har ikke spilt den rolle i Italia som de franske befrielsesutvalg har spilt i Frankrike. Befrielsen av Italia går så langt sint for seg også. De mest energiske distriktene kan ikke delta i de politiske diskusjonene ennå, men de gjør et storartet arbeid i partisan-krigen. Da alle så fram til den hurtige befrielsen av Italia, tenkte ingen på den midlertidige ordningen av forholdene i de befrieede områdene som noe så overlag viktig. Idag viser det seg at disse forholdene byr på svære problemer, og en føler at de politiske avgjørelsene som faller idag kan få stor innflytelse på det som skal avgjøres i framtida, og for den italienske stats-struktur etter krigen. Regjeringen støtter seg på 6 partier, og noen av disse partiene, som de kristne demokratene, anklager sosialistene og kommunistene for å forfølge egoistiske mål: De vil ha makt og ofrer Italias velferd, men Italia må kreve loyalt samarbeid mellom alle de partier som støtter regjeringen. Til tross for tegnene på splittelse er det en viss enighet om de øyeblikkelige mål for politikken. Befrielseskomitéen i Firenze som har ry for sin effektivitet foreslo nylig etter en trette med prefekten at regjeringen skulle gi disse komitéene myndighet over prefekten, og at en rådgivende forsamling skulle baseres på disse komitéene. Den demokratiske pressen i Rom støtter denne idéen. Kommunistavisen "Unita" kaller det en "kraftig vind fra nord", og både det liberale parti, sosialistene, det kristne partis ledere osv. går inn for denne linjen. Kravet om kommunevalg forener sosialistene og kommunistene. Men disse to partiene presser sine krav fram med så megen iverdighet og energi at de andre partiene blir redde. Italias regjering trenger alle krefter på sin side for Italias skyld. - Monarki-spørsmålet interesserer alle parter. Prins Umberto har foreslått en folkeavstemning. Han tror sikkert at bøndene vil stemme konservativt. - Men venstre-partiene vil ha spørsmålet avgjort av den konstituerte forsamling. De tror sikkert at bøndene vil votere for en jordreform ved et valg og at de drastiske jordreformatorene kommer til å være republikanere.

F o r f a t t e r e i S o v j e t - R u s s l a n d .

Et karakteristisk trekk ved det russiske kulturlivet før krigen var den enorme etterspørslen etter bøker. Mange romaner ble utsolgt på en dag, de fleste i løpet av to måneder og det var nesten umulig å få tak i bøker som var kommet ut bare to år i forveien. De antikvariske bokpriser var følgende meget store. Dette skyldtes delvis at de offentlige biblioteker spilte en så stor rolle og at inntil 3/4 av opplagene gikk dit, videre at et utvalgt antall militære, politikere, forfattere, leger, vitenskapsmenn og ingeniører hver måned får velge ut bøker for inntil 1.000 rubler hver. Gjennomsnittsprisen for en roman er 10 rubler el. ca. 20-25 kroner. Men den dypereliggende årsak til den kolossale etterspørsel finner man selvfølgelig i den unyttelige bokapetitt i en nasjon som for ikke lenge siden for en stor del bestod av analfabeter. Antallet av statsforlag i Russland beløper seg til flere hundre. Den viktigste gruppen er kjent under navnet OGIZ som betyr "De forente statsforlag". Det hersker over 7 forlag i Moskva og Leningrad og et i hver av de 16 rådsrepublikker. Denne sammenslutning kontrollerer også papirfabrikker og trykkerier - bare i Moskva har den 14 trykkerier, deriblant et som syselsetter over 2.000 arbeidere. I Leningrad trykket et av disse trykkeriene nesten 24 milliarder standardsider på mindre enn et år. OGIZ eier dessuten over 3.000 bokhandler, kiosker og antikvarer over hele Russland. Det gir ut romaner, dikt, bøker og tidsskrifter, musikk, kunst, vitenskap og landbruk.

Når det gjelder bøkendes utstyr, skiller man tydelig mellom klassikerne når de kommer ut i luksuriøse jubileumsutgaver - og gjennomsnittsromanen hvis utstyr er diskret og ikke tar reklanemessige hensyn (det behøves ikke). Derimot er selv den aktuelle skjønnlitteratur meget oftere illustrert av berømte kunstnere enn tilfelle er hos oss, og 95% av den er forsynt med en orienterende innledning av en eller annen kjent kritiker som analyserer og kritiserer boken og angir forfatterens politiske og litterære innstilling.

Kritikken i Russland fungerer ellers på en mer håndfast måte enn i andre land. Først må forfatteren diskutere sitt arbeid med forleggeren som skal overta det. Dernest er det vanlig at forfatteren leser opp en del av det for sine venner for å høre deres mening. Ofte offentliggjør han enkelte kapitler i tidsskrifter hvor de utsettes for lesernes kritikk. I blant leser han opp deler av sitt verk for forfatterforeningen, hvor det leste siden diskuteres.

Deretter går boken til "Gavlit", partiets sentralkomité for litteratur. Den kontrollerer og veileder skribentene i deres arbeid.

Endelig sendes så boken tilbake til forlaget som publiserer den. Alle bøker kunne sikkert gå ut i kjenneopplag og bli solgt, men forlaget bestemmer på forhånd opplagets størrelse i henhold til publikums interesse, bokens kunstneriske verdi, dens betydning for statens interesse og for den enkeltes personlige utvikling.

Oversettelseslitteraturen vies stor oppmerksomhet, særlig de vesterlandenes store klassikere. Av de moderne står amerikanerne Steinbeck og Dreiser i spissen når det gjelder opplagets størrelse. Steinbecks "Vredens Lur" - det store epos om menneskers nød og menneskers livstro - er trykt i ikke mindre enn 335.000 eksemplarer.

Men selvfølgelig inntar de hjemlige forfattere den altoverskyggende plassen i bokproduksjonen. Det er klassikere som nasjonalskalden Pusjkin først og fremst og Tolstoj, hvis prosa framholdes som det uoppnåelige forbilde. Og det er en rekke unge, betydelige forfattere.

Størst opplag av alle har Michail Sjolochov, hvis bok "Stille flyter Don" er gått ut i nær 3 mill. eksemplarer.

Sjolochov er også uten tvil den betydeligste av de nå levende russiske forfattere, et geni i klasse med 1800 tallets store russere. Han har fått utallige hedersbevis, har nektet å bli forfatterforeningens formann fordi hver time av hans tid er opptatt av forfatterskap. Han holder forøvrig på å avslutte en stor roman: "De kjempet for sitt land".

Alexej Tolstoj inntar også en sterk stilling innen moderne russisk litteratur. Han er en fin stilist, men er mest opptatt av forgangne tider og er glidd ut i periferien under den nåværende krigen.

Den beste dikteren er nok Pavel Antakolski. Han har nylig skrevet et dikt som heter "Sønn". Det er skrevet i homerisk stil som om dikteren har marsjert sammen med troppene for å begråte de døde og sverge hevn. Det er tilegnet hans sønn som døde for sitt land.

Utenom disse tre kan vi nevne folk som Ilja Ehrenburg, Isaac Baabel, Mark Kolosov, Konstantin Simonov og Boris Garbatov. Den siste har skrevet bestselgeren over alle i denne tiden: "Den Ubeseirede". Han er tydelig påvirket både av Gogol og Henningway.

Hva er det så de skriver om disse moderne russerne? Først og fremst krigen. Krigen som truet med å knuse dem, tilintetgjøre deres framtidshåp og sette bom for deres idealer. Etter hvert som de har fått føle tyskerne på tennene, er den almene heroiske, oppflammende ånd i deres bøker munnet ut i et brønnende, hevnløstent hat til fienden, til tyskerne. Det har nok ikke minst gitt den Røde Armé kampmot og gjort den uovervinnelig. Den 23. juni 1942 nådde denne hat propaganda sitt høydepunkt i en artikkel av Sjolokov. Ellers er det framfor alt Ilja Ehrenburg som har gitt seg hen

til denne propagandaen. Hans litterære stil kalles av russerne for "Agitka" - "noe som opphisser folk og får dem til å handle". Formannen i den russiske forfatterforening har uttalt at skribentenes mål består i å "skrive sannheten om krigen" og å "kjenne Sovjetmennesket på pulsen". Slik virker det også, men Sovjetforfatteren har større mål. Han vil være den menneskelige sjelens ingeniør (Gorki) - i det fredelige byggende Sovjet-samfunn som i de kritiske tider. Han vil skape mennesker med idealer (de må være riktige eller gale fra vårt synspunkt), positive, entusiastiske tilhengere av Sovjetsamveldets system og planer. Den russiske forfatteren har derfor en enestående stilling som formidler mellom stort og individ. Han er blitt Russlands samvittighet.

(Etter Stockholmstidningen og "Time", Chicago).

T y s k l a n d i E u r o p a .
Fra "The New Statesman and Nation".

De fleste av oss har sin egen variasjon av mr. Churchills geniale setning om at krigen med Tyskland ville være forbi fortære enn vi har rett til å vente. - Da har vi rett til å vente at de allierte regjeringene forteller oss hva de vil gjøre med Tyskland etter sammenbruddet. - Hvis publikum må gå omkring og spekulere på dette i mørke, er det en alvorlig fare for lidenskapene og seierspropagandaen kommer til å skape et sinnelag som kan hindre en sund og konsekvent politikk. De autoritative memoarer fra 1918-19 skulle være advarsler nok. De beskriver hvorledes Tysklands plutselige sammenbrudd overrumplet de allierte, og forteller om statsmannsuttalelser som senere ble beklaget av de som hadde sagt dem, - da var det imidlertid for sent. I boken "Aftermath" sier Churchill at han selv, regjeringen og fremfor alle Lloyd George ble overveldet av folkets "løsslupne følelser" som pressen pisket opp til raseri". De kom med latterlige forslag som var totalt uten praktisk verdi, - men som var tilstrekkelige til å sette bom for rensligere og mer realistiske forslag. - Fordi det ikke eksisterer noen sammenhengende verdensplan, er publisiteter og aviser alt begynt å øse ut planer under den forutsetning at Tyskland skal ødelegges. Etter hvert som den nazistiske sadismen åpenbarer seg, - og det hender hyppig for tiden - blir fristelsen til å straffe Tyskland større og større. En husker ikke på at selv om rapportene fra Hitlers Rike både i og utenfor Tyskland er så spekket med forbrytelser og bestialske gjerninger at de ikke kunne være verre, så er Tyskland en stor del av Europa, - og det lever mange millioner alminnelige mennesker i landet, mennesker som vi må leve sammen med og arbeide sammen med i framtida. - Akkurat de samme avisene laget samme slags følelsesbetonte propaganda i 1918 som de gjør idag, og akkurat de samme avisene var de ivrigste til å møte Hitler med vennlighet, da han kom til makten. - La alle forslag om å dele opp Tyskland, å deportere den tyske befolkningen, å ødelegge Tysklands industri osv. betraktes fra det synet som har Europas og fredens og lykkens interesser for seg, og ikke fra synet på om de vil ødelegge Tyskland eller ikke.

La oss begynne med et enkelt, men sikkert ubehagelig forslag. Når krigen er over, vil Tyskland være fullstendig hjelpeløs. Tyskland har forblødd, - regjeringens galskap og ondskap har ført folket ut i blodbadet, landet vil bli okkupert av fiendene, hvis territorier og befolkning tyskerne har ødelagt, torturert og masakrert, - Tysklands byer er bombet og redusert til ruiner, - de store industriene er lagt øde. Tyskland kan ikke bli noen trussel for Europa på mange, mange år. Spørsmålet om Tyskland noen gang igjen skal bli en trussel for Europa avhenger altså ikke av hva de allierte beslutter å gjøre når landet ligger der hjelpeløst og slått, men om de kan bli enige om en politikk som de vil fortsette å være enige om en ti-tjue år fram i tida. Den mest drastiske straff kan ikke hindre Tyskland fra å bli en farlig stormakt igjen, hvis de allierte faller fra hverandre som de gjorde i 1919 og begynner å spille Tysklands resurs-

er ut mot hverandre. På den annen side kan Tyskland aldri bli en stor og farlig trussel for Europas fred, hvis de allierte står fast og brast sammen og fortsetter og være forenet. En skal huske på at tysk opprustning ikke ble mulig før storkapitalen i Amerika og Storbritannia tillot det og før noen av de allierte så det som sin politikk å øke Tysklands styrke for å spille den ut mot Russland. Problemet er i korthet, ikke Tyskland, men verdens-anarki.

Tyskland skal okkuperes av de forente nasjoners hærer. Det ble vel alle rede bestemt en del detaljer om dette i Teheran. Forhåpentlig blir besettelsen et fellesferotagende, og ikke en regional historie. Det ville være hensiktsmessig om britiske, amerikanske og russiske og andre allierte tropper ville blandes sammen i Tyskland; Ellers kan løftet om en internasjonal styrke som skal vokse fra av den nåværende allierte militæralliansen bli til ingenting og mulighetene for friksjoner og uenighet innen de alliertes rekke øke. - Hva vet vi forøvrig? At Tyskland skal fullstendig avvoones. Det er alle enige i. Men det er en viss rivalisering om måten. Et av de mest populære forslagene er at Tyskland skal deles opp i tre eller flere deler. Vi er ikke sikre på om denne oppdelingen har til hensikt å desentralisere Tyskland, så det som mye som mulig skal likne det Tyskland som Bismark sønlet til et imperium, eller om de som foreslår et mer drastisk inngrep har spurt seg selv om hvor lenge Amerika, Storbritannia og Russland kan være villig til å tvinge igjennom denne kunstige adskillelse, og om det blir hensiktsmessig for oss alle med permanente garnisoner i Tysklands hjerte. Vi må også huske på at unge tyskere som hindres og hemnes på alle måter og lever i et okkupert land, vil føle det som sin patriotiske plikt å gjøre en ende på det fremmede herredømme og gjenforene fedrelandet. Denne patriotisme er ikke spesielt tysk, den er internasjonal, eller universal, - vi venter det samme av oss selv, så lenge vi er et slått og okkupert land. Diskusjonene om den nye oppdragelse i Tyskland er helt nyttesløse, så lenge vi ikke vet i hvilket miljø det unge Tyskland skal få vokse opp. Den tyske ungdommen vil komme til å beundre britisk frihet, russisk effektivitet osv. eller falle tilbake til sine egne dårlige tradisjoner, - det bror på Storbritannia og Russland og på sultessen for de internasjonale og europeiske organisasjonene. Hvis Tysklands økonomiske liv blir en integrerende del av Europas organiserte økonomiske liv, så er det mulig å løse problemet. Da kan det bli mulig å skape nye grupperinger i det industrielle liv i Europa, slik at den økonomiske velferden i Tyskland ikke ble bare et tysk spørsmål, men avhengig av nabostatene.

Tingen er imidlertid ikke å dele opp Tyskland, men å sørge for at landets resurser nyttes i fredens, ikke i krigens tjeneste. Hvis den veldige dynamiske industrielle energien, som strekker seg fra Ruhr og Rhinland, til Belgia, Frankrike og Luxemburg, blev overtatt av et internasjonalt konsern og brukt til gjenoppbygningen av det ødelagte Europa, ville Tysklands virkelige kraft gå over fra krigstjeneste til fredstjeneste, og Tysklands økonomi ville ha endret karakter. Men alt dette er også avhengig av en sterk verdensorganisasjon, som kan kontrollere det hele. I England er det blitt gitt ut en meget god oversikt over Tysklands framtid. Det er det liberale parti som står for utgivelsen, og stoffet er lagt til rette av en komite. Det fremkommer f. eks. forslag om kontroll av råmaterialer og mineraler. Forslagene går ut fra to viktige prinsipper Tyskland må ikke få for stor militær makt, og Tyskland må ikke behandles verre enn andre nasjoner når det gjelder økonomi, finanser og velferdssaker. Disse prinsipper ligger jo også til grunn for Mr. Churchills fortolkning av Atlantic Charter. Tyskland sa han, må fullstendig avrustes, men ikke utarmes. Men hvis millioner tyskere kastes ut i et stort sett de-industrialisert Tyskland, som dertil er sterkt redusert i størrelse, men hundre tusen tyske arbeidere blir utskrevet til arbeide utenlands, hvordan kan da dette løfte holde? Ettersom Europas økonomiske liv er gjensidig avhengig, vil det eneste resultat bli å utarme hele konti-

mentet, ikke bare Tyskland. Dette fører oss tilbake til de "internasjonale råd" som Mr. Roosevelt taler om, og som er en nødvendig premiss for en verdensorganisasjon. Bortsett fra den lovende begynnelsen i Hot Springs har offentligheten hørt svært lite om de "internasjonale rådene" som skal gi trygghet og velstand til den alminnelige mann. En eller annen slags ny form for et Folkeforbund vil ikke virke overbevisende på noen så lenge det ikke er levert virkelige beviser for at de store allierte kan arbeide praktisk sammen. For er det en ting vi har lært fra den sørgelige historie i Geneve, så er det at en autoritet som skal hindre krig ikke skapes ved en forfatning, hvor god den enn kan være. Hvis det verdensrådet, og en verdensforsamling, som Mr. Churchill har talt om, bare skal være en nødsforanstaltning og bare treffes når nøden tvinger dem til det, så vil hele oppbygningen vakle en gang til ...

Det reiser seg utallige spørsmål så snart vi kommer til å tenke på en verdensorganisasjon, og det er gode grunner for at en kan forutsette at U.S.A. denne gangen vil spille sin rolle. Mr. Roosevelt har gjort sitt beste for å løfte dette spørsmål ut av partipolitikken, og de beste demokrater og republikanere er med ham. Men det ville være overilet å forutsi graden av amerikansk deltagelse. Det må være en internasjonal domstol. Vil de store makter underkaste seg denne domstols avgjørelse? Det må være en slags internasjonal politistyrke. Hvorledes skal den konstitueres og hvorledes skal den arbeide? Hva slags permanent sekretariat kommer den nye verdensorganisasjon til å få. Hvorledes vil medlemstallet bli fordelt mellom de store og de små nasjonene? Disse og flere, er spørsmål som må løses. Men verdensfreden er ikke i første rekke avhengig av de riktige svarene. Det kommer mest an på om de allierte klarer å få satt igang igjen verdens alminnelige hverdagsliv etter håpefulle linjer. Freden beror mye mer på arbeid og velstand enn på et folkeforbund. Hvis f. eks. olje-avtalen mellom Amerika og Storbritannia utvides til å gjelde hele verden og tilfredsstiller Russland og andre interessertelan, ja da er det gjort en stor innsats for freden.

Vi står overfor nødvendige avtaler om luftfarten, kommunikasjonene ellers, mat, folkehelsen, gjenoppbygning, og de må bli internasjonale.

Har stormaktene besluttet hvorledes de skal rekonstruere et Europa, så den alminnelige mennesken se fremtiden i øynene med håp og tro på fred og et rimelig liv? Hvis det økonomiske liv på det europeiske kontinentet griper over grensene og levestandarden langsomt begynner å bli bedre etter den første overgangstiden, ja da har vi så smått begynt å løse det tyske problem. For seg selv er Tyskland et uløselig problem, men sett i sammenheng med det øvrige Europa, er Tyskland bare en liten faktor, som vi må passe på å plassere riktig.

Ny metode for å skaffe arbeidskraft til Tyskland.

Det viser seg nå at en rekke yngre menn, som er tatt under storrazziaen nå i høst ikke blir løslatt etter at det er klart at de ikke har arbeidet illegalt, men skal overføres til arbeide i Tyskland. Med den nåværende situasjon på arbeidsmarkedet er det klart at dette er et militært tiltak, som tar sikte på å lamme de norske hjemmestyrker. Det må derfor på nytt innskrives at den ungdom som vil være med på frigjøringen, må holde seg unna slike steder som kan være gjenstand for tilfeldige razziaer, f. eks. kinoer, og andre forlystelsessteder, sammenstillinger, kår osv.

Frankrike.

De franske ringeringsdomstoler har til begynnelsen av januar avsagt 300 dødsdommer. Ytterligere 300 personer er dømt til straffearbeide, 180 til livsvarig fengsel og 200 er blitt frikjent. Den franske hær vil om få måneder være på 650 000 mann, ikke medregnet de franske innenriksstyrker som alt er satt inn i kampene og teller 40 infanteri- og 30 ingeniør-regimenter. Frivillige vil senere, sammen med general Tassinys tropper bli sendt til østen som ekspedisjonskorps.

Ukens begivenhet var møtet mellom Stalin, Roosevelt og Churchill i Jalta på Krim. Det kommunike som ble sendt ut etter møtets avslutning vitner om full enighet mellom de tre allierte i en rekke spørsmål av både militær og politisk art. Det endelige felttog mot Tyskland synes planlagt i detalj og den framtidige fredsorganisasjon forberedt. Polens spørsmålet er avgjort (Polen mister gammelt russisk land, men får tysk erstatning) og konflikten i Jugoslavia løst som vi måtte vente. En del av våpenstillstands- og freds vilkårene overfor Tyskland blir lagt fram og endelig blir det bestemt at de tre stormakters utenriksministre skal møtes regelmessig i tiden framover. Et bevis på enighet og en pant på viljen til fortsatt samarbeid.

Hva kan vi slutte av dette kommunikatet? Det er ikke minst interessant som et første bud om hva fredstraktaten vil komme til å inneholde, selv om vi foreløpig ikke får vite hvilke områder Tyskland skal avstå (det tales om Schlesien og deler av Pommern), og heller ikke hvor stor erstatning Tyskland skal ut med (i form av varer eller ytelser). Noen mild fred får Tyskland ikke, det er åpenbart - men det er heller ikke å vente. At seierherrene forlanger kompensasjon for de tap de har lidt er ganske rimelig. Vi må allikevel håpe for Europas skyld at forhandlerne ved fredsbordet vil huske at Tyskland er en del av Europa. Om vi ikke lenger kan ha glede av dets kultur, så kan dets arbeidskraft og dets rikdom på naturalier bli oss til nytte i framtiden. Det er ikke malplacert medlidenhet, men rasjonell samfunnsøkonomi å gi Tyskland livsmulighet og framtidshåp. Vi hater tyskerne, og andre folk, ikke minst russerne, må hate dem ennå sterkere. Det er allikevel ikke hevn vi ønsker, men oppreisning. Ikke ødeleggelse, men utvikling. Til syvende og sist er den evige fred ikke avhengig av Tyskland alene, eller av Tyskland i første rekke, men av enigheten mellom de stormakter som idag står som seierherrer. Måtte enigheten være og måtte de nytte den godt.

Det polske spørsmål.

Representantene for de tre allierte stormakter har nå hatt et møte på Krim, hvor de bl.a. har bestemt de framtidige grenser for Polen.

For vi tar stilling til den løsning som de tre statsmenn er kommet til, vil i ganske kort se på utviklingen av det polske problem slik det har artet seg i løpet av krigens 5 år.

Da krigen brøt ut i 1939, marsjerte som man vil huske russerne og tyskerne inn i Polen fra hver sin kant. Polakker av alle politiske avskygninger emigrerte da til England. Delvis supplert av nye emigranter og representanter fra hjemmefronten dannet emigrantene sin provisoriske regjering i London. Det er viktig å huske at de polske kretser i London helt fra begynnelsen av krigen har ført en overveiende antirussisk politikk. Således har polske lykninger som kom til London til stadighet gitt uttrykk for sin forbauselse over å merke at Russland i politiske kretser i England ble respektert og bundet som en alliert.

Et polske problem ble alvorlig fra den dag russerne rykket inn på polsk område og befrielsen av Polen begynte.

Utskva innledet nå en intens propaganda for sabotasje og guerrilla-virksomhet rettet mot tyskerne, til disse oppfordringene inntok den polske regjer-

ing nærmest en passiv holdning. Den polske London-regjering førte også etterhånden en aggressiv antirussisk propaganda som nok kan forklares ut fra de tradisjoner polske politikere har hatt siden tsartidens undertrykkelsespolitikk i Polen. Den nåværende russiske regjering måtte imidlertid føle dette som en uvilje til samarbeid og mangel på interesse for å løse problemene saklig og på vennskaplig basis. I tillegg til den antirussiske propaganda kom Katyn-historien. Som man husker innledet tyskerne en intens propaganda mot hva de kalte russernes barbariske oppførsel i Polen. Denne propaganda gikk den polske London-regjering på, og forlangte til og med nedsett en røde kors komité som skulle undersøke forholdene og sende en delegasjon til de polske massegraver som tyskerne propaganderte med. Regjeringens oppførsel ble i Moskva oppfattet som et misstillitsvotum, og den russiske tålmodighet sviktet.

Da så russerne kom med sine territoriale krav til Polen og den polske London-regjering stilte seg avvisende til enhver revisjon av den polsk-russiske grense, brøt Moskva absolutt med London-regjeringen.

Russernes forslag gikk ut på en revisjon av grensene fra 1939, og som utgangspunkt for denne revisjon valgte man den såkalte Curzon-linje med små avvikelser for Polen. Som kompensasjon for de tapte landområder skulle Polen få land i Nord og Vest av tysk jord. Det er viktig her å ha klart for seg at Curzon-linjen ble anerkjent som den heldigste løsning av Polen - Russland-problemet allerede under forrige verdenskrig. Den er i virkeligheten den beste løsning som kan finnes, når det gjelder et så vanskelig spørsmål som grenseforholdene i disse landområder. At Polen skulle ha noen kompensasjon for tapt land kan kanskje synes merkelig, men enten er det russernes vilje til samarbeid med Polen som gir seg uttrykk i dette tilbud, eller så er det et ledd i løsningen av det tyske spørsmål. Kanskje er det begge deler samtidig, framtiden vil vise om man har valgt den rette vei.

Da Moskva ikke lenger fant det mulig å samarbeide med den polske London-regjeringen, innledet den samarbeid med den nyopprettede Lublin-komité. Denne komité var dannet i de områder som var befridd av tyskerne, og bestod vesentlig av radikale elementer i Polen. Lublin-komitéen var nær knyttet til Moskva, og man ventet at Moskva ville anerkjenne denne som den eneste rettmessige polske regjering.

Imidlertid kom det til store kriser i polske kretser i London. Statsminister Mikolajczyk ble av engelskmennene oppmuntret til å innlede samarbeid med russerne, men han fikk så liten støtte i sin regjering at det nyttete lite at han personlig var forsonlig stemt overfor Moskva. I tillegg til dette kom ennå et tvistespørsmål som fikk det til å bølge i polske London-kretser. Lublin-komitéen fikk full anerkjennelse som "nasjonalråd" og som den eneste virkelige hjemmefront. At Lublin-regjeringen representerte den sterkeste del av hjemmefronten var sikkert, men det eksisterte også en sterk del av hjemmefronten som var tilsluttet London-regjeringen.

Den 13. aug. sendte Mikolajczyk et memorandum til Moskva, hvor han i prinsippet godtok Lublin-komitéen som en instans likeordnet med London-regjeringen. Han foreslo imidlertid at grense- og forfatningsspørsmålet skulle utestå til det polske folk selv kunne si sin mening i et fritt valg.

Dette tilbud avslo russerne. De mente seg så berettiget i sitt krav på grenserevisjonen at de ikke ville avvente en eventuell godkjennelse av det polske folk. Russerne krevde et oppgjør med nasjonalistene og fjernelse av de menn som ikke kunne innse riktigheten av grensereguleringen.

Mikolajczyk hevdet at man burde gå inn på kravene. I denne sin oppfatning var han støttet bl.a. av Roosevelt. Regjeringen stod splittet. De krist-

lige demokrater og bondepartiet støttet ham, men de var i mindretall. Høyrepartiet og sosialistene var sterkt imot enhver revisjon av grensene, og de var i flertall.

Mikolajczyk måtte da tre tilbake som statsminister. Etter Mikolajczyks tilbaketreden oppstår ustanselige kriser i de polske London-kretser. Man kommer ikke til noen enighet. Den regjering som endelig blir dannet stiller seg meget avvisende til kravet fra britisk side om at man for enhver pris må komme til forståelse med russerne. Lublin-komitéen erklærer at den bryter enhver forbindelse med London-regjeringen.

Her stod sakene da de tre statsmenn møttes på Krim for å drøfte løsninger av felles problemer.

At det polske problem ville bli tatt opp til behandling var noe alle ventet. Hva man imidlertid fryktet var at man ikke skulle finne fram til noen løsning som tilfredsstilte alle parter. Spørsmålet hadde i den grad tilspisset seg - og selv om man under hele den polske krise har merket at briterne og amerikanerne var interessert i at Polen kom til en fredelig løsning så snart som mulig - så hadde man allikevel en liten angst i seg for løsningen av problemet.

At de tre statsmenn så klart og tydelig har vist at de kan samarbeide, også når det gjelder løsningen av så delikate spørsmål som Polen-spørsmålet, er en ting som har glødet alle allierte nasjoner.

Konferansen på Krim slo fast at Curzon-linjen skulle være grensen mellom Polen og Russland. (Enkelte avvikelser vil det bli - til fordel for Polen). Som kompensasjon for tapt land skal Polen få Pommern, deler av Schlesien, Danzig og Østpreussen vest for Königsberg.

Det er bestemt at Molotov, den amerikanske og britiske sendemann i Moskva, Harriman og Sir Archibald Clark Kerr skal innlede forhandlinger med den polske London-regjering - Lublin-komitéen og med andre polske demokrater i og utenfor Polen. Fra disse kretser skal så en provisorisk polsk regjering rekrutteres. Denne nye regjering forplikter seg til å utskrive valg så snart forholdene tillater det.

Dette er en løsning på Polen-spørsmålet som tilfredsstiller alle de allierte parter. Polen må etter dette gentile bevis på russisk samarbeidsvilje virkelig gjøre hva det kan for å skape et virkelig og varig vennskap mellom de to land. Russland har gjort sitt.

Det land som eventuelt ikke er så begeistret er Tyskland. Hva tyskerne er i og for seg - kan vi ikke lenger interessere oss for. Men hva som er hensiktsmessig for Europa - det må vi tenke over. Har de forenede nasjoner valgt den rette vei i løsningen av Tyskland-spørsmålet? La oss håpe de har det.

Fransk Politikk
The Manchester Guardian

Den franske regjeringen fikk tillitsvotum i slutten av november av en forsamling som teller slike menn som kommunisten M. Cachin og den konservative M. Louis Marin. Dette tillitsvotum ble gitt etter at M. Bidault, utenriksministeren og general de Gaulle hadde holdt taler om den utenrikspolitikken de ville gå inn for. - Generalens utenrikspolitiske linjer er klare (ennå mer etter hans Moskva-besøk som ga så positive resultater og som lover så godt for det fredlige, kollektive sikkerhetssystemet Europa må gå inn for etter krigen). Den franske regjering venter med rette å få ta sin jevnbyrdige plass ved siden av England og Russland. Et forenet Europa må baseres på følgende tre centre, sier de Gaulle: London, Paris og Moskva. Frankrike er rede til å samarbeide intimt med de landene, hvis fred og trygghet beror på Rhingrensen og vil bindes til Russland slik som England er det, og Frankrike ønsker å spille en av hovedrollene når det gjelder å realisere alle planer for å sikre friheten og freden og den økonomiske gjenreisning på kontinentet. General de Gaulle sier om Rhinen: "Det tyske spørsmålet må avgjøres ved Rhinens bredder. Frankrikes, Belgias, Hollands, ja til og med Englands elementære sikkerhetskrav beror på dette." Alle er enige i dette synet. Men metodene som skal brukes for å stabilisere et slikt sikkerhetssystem må undersøkes omhyggelig.

Frankrike står altså enig og samlet om sin utenrikspolitikk. Men før krigen var det nettopp utenrikspolitikken som forårsaket de største vanskene i landet. Manchester Guardians korrespondent i Paris fremholder at de utenrikspolitiske debattene står over førkrigstidens, og en uttalelse fra en ny mann, - en mann som taler det kjempende Frankrikes sak om at det ikke var "Tysklands menn Frankrike ønsker å holde under kontroll. det ville være det motsatte av det vi vil, men Frankrike ønsker å kontrollere de økonomiske resursene som tyskerne nytter til krigsforberedelser" ble mottatt med stor applaus. Frankrike led ennå mer enn England før krigen av mangel på fast ledelse, mot og mål i utenrikspolitikken, - den frimodighet som behersker synet på utenrikspolitikken idag er faktisk en tilfredsstillelse og en betryggelse for Frankrikes allierte og Frankrikes borgere. Indrepolitikken er mer stormfull, og enigheten er ikke særlig fremtredende her. Det er rike kilder og ny kraft i folket nå, men det er nødvendig med stor visdom og dyktighet om disse kildene og denne kraften ikke skal gå tapt. Et studium av den franske pressen viser hvor store vansker regjeringen har og hvor mangfoldig den lidenskap og den patriotisme virkelig er som bandt det franske folket så sterkt sammen under kampen for befrielsen.

- De kristne demokrater, sosialistene og kommunistene danner venstrepolitikens styrker. Det er meget som avhenger av deres forbindelser og ledelse. Frankrike starter på nytt og alle er ivrige etter å se om fortidens advarende lekser er gått franske politikere til hjertet eller om gamle verner er for sterke og gamle problemer for levende til at et effektivt samarbeid kan komme i stand. Kommunistene vant alminnelig beundring for sitt mot og sin dyktighet under motstanden, og mange håpet på at de ville komme friere og mer elastiske ut av kampen. Men "l'Humanite" antyder at partiet har endret seg mindre enn en hadde håpet og ventet. Kommunistenes historie og taktikk er forskjellig i Frankrike og England. Men begge steder stod politikk og religion underlig sterkt i forbindelse med hverandre. Det britiske demokratiet ble influert av de forskjellige religiøse dissident-

ersamfunn og fikk sin karakter fra deres metoder og ånd, - atmosfæren innbød til åpen diskusjon, personlig initiativ og selvstendig tenkning. Franske historikere ser det franske demokrati som en kontrast til dette. Det franske demokratiet hadde en underlig skjebne tidlig i den franske revolusjon. Sorel peker på at det var jesuitene som til sent i det 18. århundre var det europeiske kontinentets læremestre. Både deres venner og deres fiender var deres elever. Dette hadde et paradoksalt resultat. Jacobinerne som spredte sine klubber i tusentall utover hele Frankrike, lånte jesuittenes effektive organisasjonsmetoder, tok deres disiplin, deres valgspråk "hensikten hellig er midlet" og stilte deres propaganda i revolusjonens tjeneste. Kommunistens taktikk og ånd er en arv fra denne "jesuitiske" fortiden. Kommunistene sprer ikke om seg et fritt åndens og debattens vær, men foretrekker en militær diskusjon eller et hemmelig samfunn. Men på én måte skiller de seg fra jacobinerne som var voldsomt nasjonalistiske, skjønt deres formler og paragrafer var kosmopolitiske: Kommunistene ser til Moskva på samme vis som katolikkene så mot Vatikanet i 1871. De kristne demokrater, sosialistene og kommunistene har imidlertid både de menn og den moralske kraft som kunne skape et edelt demokrati. Det ville være en tragedie om de tapte sin og Frankrikes sjangse.

Norsk Diktsamling.

I Dagens Nyheter finner vi en anmeldelse av Gunnar Reiss-Andersens nyeste diktsamling: "Norsk røst". Anmelderen, Johannes Edfelt uttaler bl.a.: Om Gunnar Reiss-Andersens foregående diktsamling "Kampdikt fra Norge" var et samtidsdokument av betydelig verdi, gjelder dette nesten i samme grad om hans seneste dikt, samlet under titelen "Norsk røst". Det er den landflyktiges perspektiv som der anlegges på samtidshendelsene. Hele den opprivende personlige problematikk som må beherske manges nordmann som idag befinner seg på svensk jord får markante uttrykk i fler av disse diktene, først og fremst i "Sommerdager" med dets skildring av de syner som midt i den svenske sommerstilleheten innfinnes hos poeten. Lengselen til Norge er også temaet i "Drømmen om Norge" og i det vakre og betydningsfulle diktet "Cirkelen" - dette Norge, hvis djerpe konturer dikteren maler med så kraftig pensel i innledningsdiktet "Norsk freske".

En lukt av istid
i morgonvæten,
et pust av skapelsen,
evigheten.
Her malte Gud ...!
Det er ikke pent,
men skjønt, forferdende
stort og rent.

Men varm i sinnet blir Reiss-Andersen, patriot og dikter, når han vender blikket mot sitt eget land, sitt eget folk og dets seige kamp som er verd å kalles ved det navn som anstendigheten krever at vi sparer for det reneste og høyeste i livet: Heltenavnet:

Jeg så en glansløs mann
med ett bli helters like,
så kvinner holde stand
der sterke menn kan vike.

Jeg så en ungsdom, ennå vek,
gå verdig bort fra leken
til dødens bistre lek.

K r i g s o v e r s i k t .

I møtet på Krim ble de allierte enige om at ennå kraftigere angrep fra øst, vest, nord og sør skulle tvinge Tyskland til betingelsesløs overgivelse. Det opplyses også at en timeplan var satt opp som absolutt skulle følges.

Østfronten. I uken som har gått har russerne befridd flere viktige byer. I nord er Elbing og Preussisch Eylau i Øst-Preussen erobret. På nordvestfronten er de viktige knutepunkter Konitz og Tuchel inntatt. I Pommern har marskalk Sjukovs høyre fløy erobret Deutsche Krone og polske styrker under Sjukov har inntatt Märtsche Friedland litt lenger nordvest. Andre styrker står i nærheten av Stargard og mindre enn 30 km. fra Stettin. Mons Sjukovs arméer samler seg 40-50 km. øst for Berlin-området og deres artilleri hamrer løs på de tyske stillinger vest for Oder, truer nå også marskalk Konjovs styrker rikshovedstaden fra sørøst. Som et uvær har Konjovs ukrainske arméer trengt fra Schlesien og inn i provinsen Nieder Lausitz og gått forbi byene Forst og Guben, etter å ha gått over Neisse på flere steder på en 70 km. bred front. Tyskernes forsvarsstillinger langs olven er fullstendig knust og russiske panserspisser står bare ca. 90 km. fra Berlins utkanter og 16 km. fra jernbaneknutepunktet Cottbus. Alt tyder på at Konjev legger hovedtyngden av angrepet mot Berlin. torsdag kunngjorde Stalin i en dagsordre at Konjovs styrker hadde tatt Grünberg, Sorau, Sommerfeld og knutepunktene Sorottau og Bunzlow ved Bober. Lenger sør er Bielsko inntatt av Potrov. I uken som gikk falt også Buda-pest, den siste vasallhovelstad tyskerne hadde.

På Vestfronten har Montgomery satt inn kraftige angrep sørøst for Nijmegen og har nådd fram til Rhinen. Byene Kleve, Huisberden og Humersum er tatt. Lenger sør, ved den luxemburgske grense, har 3. amerikanske armé trengt inn i byene Wasserbillig og Sauer. Den 7. amerikanske armé har inntatt Rimling øst for Swargemünd.

I Stillehavet ligger den største krigsflåte som noen sinne har vært samlet 500 sjømil utenfor Japan. Flåten består av kjempemessige hangar skip, slagskip, kryssere og destroyere. Fra hangarskipene ble det fredag sendt mellom 1200-1500 stupbombefly, torpedofly og jagere inn over hjertet av Japan. Angrepet varte i 9 timer og ble utført av bølger på 300 fly. Det meldes også om amerikanske landgangsaksjoner mot Boninøyene og Vulkanøya og mot festningsøya Corregia i Manilabukta.

Luftkrigen. Hele uken har vært preget av veldige flyangrep mot Tyskland fra vest, som rammer med dødig presisjon livsviktige organisasjonscentra for Tysklands forsvar mot øst. Foruten Berlin er en rekke andre byer og industriområder angrepet, samtidig som jernbanenettet er herjet som aldri før. For fjerde gang på 2 dager har Dresden vært uhyggelig hjemsoekt. Den no byen er et av de betydeligste trafikkkentra i Sør-Tyskland, og siden Berlin er lagt i grus, har en rekke regjeringsorganer evakuert dit. Bare under det første angrepet ble omkring 30.000 mennesker drept, og en folkemengde på ca. 200.000 er på flukt ut av byen i panikk. Igår stod røksøylene fra branner og ekspløsjoner 5.000 meter til værs. Også Wien har vært angrepet 3 dager i trekk, likedan Magdeburg, Berlin og en rekke andre steder. Bare igår var 4.000 allierte fly over Tyskland. Bombingen skjer i intimt samarbeid med de russiske arméene, og angrepene vil ytterligere stige i intensitet i dagene framover.

T I D E N S T A N K E R

Nr. 4. Årg.: 1.

26 februar 45

Den engelske krigsinnsatsen.

Det er av og til hensiktsmessig å summere ~~opp~~ ting som er hendt gjennom et lengere tidsrum. Hvis vi således tar for oss krigens gang gjennom disse fem årene, med det for øyet å finne frem til en vurdering av Englands krigsinnsats vil vi oppdage overraskende ting. Vi vil da skjønne bedre de ord som Churchill uttalte for ikke så lenge siden: "England sa han, kommer ikke til å gå rikere ut av denne krigen enn noen av sine allierte. England har båret store ofre.

La oss først se på utviklingen av selve krigen. Den første føling med sin fiende tyskerne hadde engelskmennene i Frankrike. Resultatet var ikke oppøftende, og det var mange som den gang tvilte på at England i det hele tatt ville kunne føre sin kamp frem til seier. Senere har vi også fått vite hvor dårlig det stod til med Englands militære utrustning England hadde håpet å unngå krig og resultatet var at da krigen kom var det på nære nippet til å tære den. At Russland så klarere var en ting som reddet Europa fra Hitlervoldet. Russland reddet Europa i en akutt situasjon. Uten å ville på noen måte å undervurdere Russlands innsats i denne krigen må man si at uten Englands og Amerikas innsats hadde ikke de russiske tropper i lengden kunnet motstå tyskernes angrep. Fra den dag krigen brøt ut satte England inn alle midler i kampen for å skape en effektiv hær, en overlegen luftflåte og en kraftig sjømakt. Neste gang vi hører om Engelskmennenes innsats er i Afrika. Det er jo fra disse trakter den engelske hær begynner sitt drepende slag mot tyskerne. Ennu er det kun i sin vorden, men menn som Montgomery høster her sine første virkelige erfaringer som senere skal være dem til slik uvurderlig nytte i Italiafelttoget og invasjonen i Frankrike.. Fra Afrika gjorde engelskmennene invasjon i Italia og jaget tyskerne langt opp i landet. Etter flere måneders pause kom så invasjonen i Frankrike. Felttoget i Frankrike må vel fra et militært synspunkt betraktes som litt av en prestasjon. Landssetningen på den franske kyst, med minimalt tap, fremrykkningen som i tempo bare kan måles med tyskernes fremrykkning i Frankrike sommeren 1940, var så presist utført og vidnet om store forberedelser, både materielt og når det gjelder troppenes moral.

Senere kom felttoget i Holland og Belgia og endelig invasjonen i grekenland.

Samlet under ett gir Englands krigsprestasjoner et ganske imponerende bilde av en stormakts evner når noe virkelig står på spill. Som vi før hevdet reddet Russland Europa i en meget kritisk situasjon, England har senere også vist at det kan ta sin tårn, og dets presise krigsføring, dets systematiske arbeide for å skape en samlet motstandsgruppe av nasjonene mot den felles fiende gjør landet i alle høyeste grad berettiget til å innta en plass som Europas befrier sammen med de allierte nasjoner. Det er innlysende at et land som stod så dårlig rustet til den kjempesoppgave det fikk sig tildelt, må ha gjort store anstrengelser for å komme på høyde med situasjonen. Disse anstrengelser får vi et klart bilde av når vi leser den engelske hvitebok som blev sendt ut i England i 1944. Vi skal se litt på enkelte tall, som tydelig viser hvad England har satt inn i kampen. En ting som da interesserer sterkt å høre om er det engelske menneskemateriel. Vi får da vite

en tredjedel av den voksne befolkning, eller 10 millioner mennesker er nå beskjeftiget i rustningsindustrien eller tilfører de væpnede styrker. Tapene etter fem års krig utgjør en samlet sum på 733000. Av disse er 563000 fra hær, fly og marine, 34000 fra handelsflåten, og 136000 sivile. Det er ialt drept 233000 - hvorav 7000 barn og 24000 kvinner. De resterende 47000 er skadet, saret, eller tatt tilfange eller rapportert forsvunnet.

Den engelske produksjon har under krigen satt alt inn på å forsyne sin egen og de alliertes hær med alt det materiel den har kunnet make å frembringe. Følgende opplysninger gir da også et klart bilde av tilstanden. Det er i England blitt bygget over 5700 fartøyer med et samlet deplasement på 1,900 000 tonn, og handelsfartøyer med en samlet bruttotonasje på 4 1/2 mil. tonn.

Det er blitt fremstilt over 100 000 fly av forskjellige typer. Det produsert nesten 2 mil. geværer og det dobbelte antall maskingeværer og lettere maskinvåpen.

Produksjonen av stål er blitt øket tiltross for at landet har vært avskåret 29% av sine vanlige import av det råmateriel som skal til for å fremstille stål. På et areal som er mindre enn før krigen er det blitt dyrket mat hviss kaloriverdi ligger 70% over førkrigsverdien.

Sammenlignet med forrige verdenskrig vil dette si at produksjonen under denne krig er dobbelt så stor som forrige gang.

Nesten 3000 britiske handelsskob er blitt senket. Handelsflåtens størrelse har gått ned med 29%. Importen var på et tidspunkt sunket fra 55 mil. tonn i året til 23 mil. tonn. Eksporten er gått ned med 71%.

Det er innlysende at en øket krigsinnsats må gå utover folkets forbruk. Dette er da også redusert med 21%. Britterne bruker nå årlig bare 54% av den samlede inntekten, resten går til skatter eller spareinnskudd. Det sivile forbruk av fettstoffer og ost er gått ned med 14%. For kjøtt og fleisk er tallet 24% og for frukt og syltetøy 51%. Sivilforbruket av klær er sunket til det halve og av innbo er det sunket med hele 77%.

I tillegg til disse innskrenkninger hos sivilbefolkningen kommer krigsskade på hus. Hvert 3. hus i landet er krigsskadet og hvert 30. er ødelagt eller gjort ubeboelig.

Statsinntektene har steget voldsomt fra år til år, men en stadig mindre del av dem er blitt dekket ved lån. Skattene tar nå 36% av de personlige inntekter i landet mot før krigen 22 1/2%. Over 1000 mil. pund oversjøiske tilgodehavender er blitt solgt og regjeringen har stiftet en gjeld på over 2300 mil. pund.

I alle henseender undtagen ett, overtreffer fra denne krigen de tilsvarende tall fra forrige krig. Det er all grunn til å glede sig over denne ting fordi det her er snakk om mennesketapene.

Det har fra tid til annen vært rettet fra tysk hold den beskyldning at det lot farvede tropper fra imperiet sloss for sig. Vi skal se litt på enkelte tall som vil belyse denne siden av spørsmålet. Kongeriket England omfatter bare 10% av imperiets befolkning. Ikke desto mindre har kongeriket produsert 7/8 av krigsfornødenhetene, 3/5 av de væpnede styrker er rekruttert herfra. Av dødsoffrene er 72% av de døde i hærene og flyvåpenet, de døde i handelsmarinen og nesten alle de sivile døds-offrene fra det engelske kongeriket.

Som vi ser er den engelske innsatsen alvorlig nokk, og den hjelp det har ydet sine allierte talar også om et sterkt og målbevist rike som vil sette alle hensyn tilside for å vinne denne krigen. Sterke bånd er blitt lagt på eksporten for helt ut å kunne gi en effektiv hjelp til de allierte.

Det er forøvrig ikke lenge siden det ble igjen meldt fra London radio at nok en konvoy av kjempe-dimensjoner hadde nådd Sovjet med minimale tap. En stadig strøm av varer har gått fra England til Sovjet. Og uten denne viljen til samarbeide fra engelsk side hadde aldri Hitlertyskland

kunnet bli slått.

Konklusjonen på denne vår lille oversikt over England krigsinnsats må bli: Stod England skeptisk overfor russisk politikk og samfundssystem før denne krigen, så har det tilfulle vist at uoverenstemmelsene var bagateller som kunne overvinnnes når faren virkelig truet Europa. England har valgt den eneste linje som fører frem, det har valgt å skyve bagateller tilside til fordel for det ene store og alvorlige: bekjempelsen av ødeleggende kræfter i verdenssamfundet. Dertil kommer den ting at England har gått til denne oppgave med et slikt alvor og en slik offervilje at det er stor grunn til å håpe at de også etter krigen vil forstå å velge den rette vei. Den vei går vel gjennom delvis reformering og forbedring av sosiale problemer inne sitt eget rike. Her vil et vennskapelig samarbeid med Russland være fruktbart for begge parter.

Englands utenrikspolitikk .

Hvordan forholdene vil bli i Europa etter krigen er et spørsmål som opp-tar oss alle, det er ikke lett idag å kunne si noe om det spørsmålet. Foreløbig er ingen klare linjer trukket opp for det fremtidige fredsarbeide. Det eneste vi har rett til å slutte noe av i den retningen er den politikk de allierte har ført under denne krigen og ganske spesielt de skritt de har tatt i retning av freden.

Englands utenrikspolitikk har fra den dagen krigen begynte først og fremst gitt uttrykk for et klart ønske om samarbeide med likesinnede nasjoner. La oss se på samarbeide med disse likesinnede nasjoner, som i virkligheten er så forskjelligartede.

Forholdet til Russland og Amerika.

Englands stilling til Russland før krigen var den man måtte vente av en imperialistisk og kapitalistisk nasjon. Krigen har imidlertid gjort et meget intimt samarbeid nødvendig. Dette samarbeide har man grunn til å anta har gitt begge parter et mere nøkternt og grundig kjennskap til hverandres handlemåter. Det tillit som faktisk ikke eksisterte mellom de 2 land før krigen, har under denne krig i hvertfall begynt å virke.

Englands politikk overfor Russland har vært preget av vilje til samarbeid ja til hjelp og full anerkjennelse av Den røde Hærs vanskelige arbeide. Hvorvidt dette samarbeid vil vare, enn si utbygges er et spørsmål som bl. meget annet også avhenger av den regjering England får etter krigen. Så forskjellig som de to landers samfundsformer er, kan man ikke vente at det ikke skal oppstå rivninger. Russlands og Englands interesser i Europa vil dessuten ikke kunne falle sammen. Konferansen på Krim vidner allikevel om at de to land er klar over at vanskelighetene ikke er uovervinnelige. Løsningen av Polenspørsmålet tyder på at England ikke ubetinget, som prinsipp vil avslå forslag fra Russlands side. På den annen side skyldes vel denne velvilligheten også den ting at Russland på sin side har vist sig villig til samarbeide.

Stilligen til Amerika er tross de tvistsspørsmål som foreligger adskillig enklere. For det første representerer England og Amerika faktisk samme samfundsform (med avvikelser selvfølgelig) i hver sin verdensdel. Det er ingen prinsipielle politiske teorier som skiller de to land. De to land har da også under krigen inledet et intimt samarbeide, hvor begge parter har støttet hverandre . De vanskeligheter som villde kunne oppstå vil bli av økonomisk karakter. Hvordan disse spørsmål vil bli løst avhenger av hvilken regjering de to landene får etter krigen.

Forholdet til de befridde land.

De befridde land har skaffet England store vanskeligheter. Vanskelighetene har dels vært av politisk natur og dels av ren økonomisk.

De okkuperte landene har , da befrielsen kom, ikke oppført sig som man hadde ventet. Det er ingen grunn til å laste de enkelte land for dette. Forholdene under den tyske besettelse har vært så hårreisende forferdelige

både politisk og materielt at man ikke kan vente fornuftig oppførsel av mennesker i en slik situasjon. Landene har vært på bristepunktet da befrielsen kom, og de har ikke tålt innblanding av noen art. England har her vist sig konsekvent. Det har høvdet at først må krigen vinnes, så kan de enkelte åndene ordne sine indre affærer. I kampen for å føre krigen frem til seier har engelskmennene av og til vist for liten respekt for landenes egen vilje. Dette er en taktisk feil som sikkert kan rettes på. Men den ting at England også kan ha forsøkt å sikre sine egne interesser under skinn av hva man kaller den absolutte krigsinnsats søker fremdeles på den europeiske himmel. Tiden vil vise hvor sann denne påstanden er. En ting er i hvertfall sikkert at vi her er inne på et spørsmål som i høyeste grad angår alle nasjoner. England er et imperialistisk land. For å fortsette i dette spor og for å opprettholde sin posisjon er det faktisk nødt til å sikre sine interesser. Her kommer vel kampen til å stå når freden skal trygges. Hvilken rett har England til å trygge sine egne interesser på bekostning av andre? Er det hensiktsmessig for Europas lander at England fører denne politikk? Det er spørsmål som må stå åpne. Idag gjeller det først og fremst å vinne krigen. Stort sett kan man samle Englands oppførsel i de befridde land under følgende slagord: Krigen må vinnes, her gjeller først og fremst krigens harde lov.

Fredsplaner.

Forarbeide for hvordan freden skal trygges gjøres i alle europeiske lander. Englands fredsplaner er ikke utarbeidet ferdig, og har intet offisielt preg i den forstand at de er bindende. Man hevder nødvendigvis at et nytt folkenes forbund kan man si. Spørsmålet er forøvrig ikke å finne en tilfredstillende form for internasjonalt samarbeide, men å få alle nasjoner til å binde sig til avtalene. Det er idag umulig å si hvilken vei England vil føre inn på. Men dets sunne og imponerende kamp i disse årene gir oss håp om at England i et hvertfall har evnen til å bringe offer. Og et internasjonalt samarbeide må komme til å stille store krav til Englands offervilje. Om det også har viljen til å bringe dette offer, avhenger igjen av om de rette folk kommer i den fremtidige regjering.

Behandlingen av Tyskland.

For England som for resten av Europa er Tyskland fienden. Rent primitivt sett har man trang til å knuse en fiende som har gjort så mye fortrød som tilfelle er med tyskerne. Men folk i England er klar over at Tyskland er en meget viktig del av Europa som ikke må ødelægges forat ikke Europa nok en gang skal kjøres ut i en krig. De forskjellige planer for løsningen av det tyske spørsmål skal behandles senere under Tyskland. Vi vil her bare antyde at engelsk politikk åpenbart (ifølge proklamasjonen fra Krim) går ut på å knuse den tyske tungindustri, å gjøre et effektivt arbeide for å bringe de sunne krefter i folket frem i lyset, og endelig å finne en form for krigsstatning som er hensiktsmessig for Europa og for Tyskland.

Dette nummer av T.T. er viet England. England representerer idag Vest-Europas sterke vilje til å knække samfunnsfiendtlige krefter som nasismen. Vi har derfor funnet det passende å ta opp det engelske problem i en litt videre betydning enn man kan gjøre i en enkelt artikkel. Selvsagt kan man ikke i et eneste nummer spenne over hele problemet, men de vesentlige punkter har vi funnet å kunne trekke frem. Vi oppfordrer all interessert ungdom til idag å utvide sine kjennskaper til engelsk politikk og kultur. Dette nummer er ment som en innledning til videre selvstudium.

Etterkrigsproblemer.

Omlegging.

Storbritannias industri arbeider stadig under høytrykk med tilvirkning av materiell til de alliertes sluttoffensiv i Europa og de kommende fremstøt mot Japan. Den industrielle beredskap har aldri - slett ikke under krigen 1914-18 - vært så gjennomført som under den annen verdenskrig. Ifølge offisielle tall er omkring 30% av arbeidene i Storbritannias produksjonsindustri sysselsatt med bestillinger for Staten.

Når seieren er vunnet må disse millioner menn og kvinner gå over fra krigsarbeide til sivil produksjon. De må gå over til å fremstille konsumsvarsvarerhvis produksjon har vært sterkt innskrenket under krigen og som Storbritannia og verden forøvrig kommer til å trenge i stadig større mengder. En del fabrikker kan være i stand til øyeblikkelig å legge om sin virksomhet fra krigs- til fredsproduksjon. Men i mange tilfeller kommer det ikke til å finnes noe fredsbehov som svarer til det som må utføres.

De menn og kvinner som vender tilbake fra krigstjeneste har rett til å få igjen sine førkrigsstillinger ifølge regjeringens planer for "gjeninnsetning i arbeid" og de arbeidere som således må fjernes må absorberes på en eller annen måte. En regner at ca. 7 mil. mennesker kommer til å berøres av den store omstillingen. Tilsammen finnes det 23 mil. menn og kvinner i krigsmakten og industrien - en øking på 4 1/2 mil. siden 1939. Det er klart at omleggingen til fredsproduksjon vil skape uhyre vanskeligheter for det britiske næringsliv. Ikke bare den rent aktuelle situasjon som oppstår i og med mobiliseringen vil skape store problemer. Et av hovedproblemene vil reise sig i forbindelse med den store varomangel, behovene vil på enkelte punkter stige sterkt i den første tiden. Først og fremst vil det rå mangel på byggemateriel, verkstedsmaskiner og industrielle råvarer av forskjellig art. Disse behovene må først stilles - de sivile forbruksvarer må vente.

En må regne med arbeidsløshet og lav livstandard i overgangstiden, før industrien har fått produksjonsmidler og omsetningsapparatet - først og fremst skipsfarten - kan fungere tilfredstillende. Der meldes allerede nå f.eks. at en flyfabrikk skal gå over til produksjon av stålhus, har gitt 1500 av sine 10.000 arbeidere avskjed. Dette er neppe mere enn ett tilfellig fenomen, men en må allikevel spørre sig om hvordan regjeringen vil oppfylle sine løfter om full sysselsettelse og høynet livstandard. England hadde før krigen 2 a 3 mil. arbeidsløse. Tross alle ventede vanskeligheter ser det imidlertid ut til at regjeringen nyter full tillit. Det meldes bl.a. om en voldsom etterspørsel på egne gullkantede papirer. Regjeringen kan nå låne til 1 3/4 % - det lavest rentede papir som noen sinne har vært notert på Londonbørsen.

Regjeringens planer.

Den nåværende britiske regjering er en koalitionsregjering som rummer sterke politiske og sosialpolitiske motsetningsforhold. Dette tiltross har regjeringen kunnet samle sig om vidstrakte fremtidsplaner, vesentlig av sosial art, men de må også sees som et ledd i en videre økonomisk planering. Her følger regjeringen de doktriner som blir lagt frem av den meget innflytelsesrike sosialøkonom lord Keynes. Han mener at om man vil hindre almindelig prisfall (depresjon) må en opprettholde nasjonens fulle kjøpekraft, og for å stense prisstigningen må denne kjøpekraften holdes under kontroll. Hvis folk har tilstrekkelig kjøpekraft, oppstår et behov for varer og et behov for arbeidskraft. Hold kjøpekraften stor nok og du hindrer arbeidsløshet. Det gjelder alltså å øke pengeomløpet til forbruk for å hindre prisstigning. Det gjelder å komme frem til et riktig balanseforhold.

Et ledd i den nye pengepolitikken er Statens plan om en variert trygdepremie. Ved hjelp av den kan Staten sende flere penger ut på markedet i dårlige tider og så forsøke å ta det igjen i tider som trues av inflasjon

og prisstigning. I virkligheten må vi også se hele den store sosialforsikringsplanen som et ledd i denne politikken. Denne planen som bygger på forslag fra Sir William Beveridge tar sikte på opprettelsen av et omfattende sosialt sikkerhetssystem som er slik ordnet at det skal dekke alle de muligheter for vansker som kan treffe et menneske i et moderne samfund, og følgelig bidra til å holde nøden og fattigdommen borte. Selvefølgelig vil et slikt sosialt tiltak koste uhyre meget. Under krigen er det imidlertid skapt et gjennomført progressivt beskatningssystem på krigsfortjeneste som sansynligvis vil følge med over i de fredelige forhold. Først og fremst mener regjeringen imidlertid å kunne mestre de økte utgifter ved øket eksport. (Her kommer den imidlertid i et dilemma fordi de sosiale trygder i stor utstrekning skal betales av arbeidsgiverne og arbeidere, noe som vil fordyre produksjonsomkostningene og dermed eksportprisene.)

Engelsk industri.

Det springende punkt i engelsk økonomisk politikk er da fra alle synspunkter å minske produksjonsomkostningene og øke industriens effektivitet og de problemene som knytter seg til dette har vært gjenstand for sterke diskusjoner i brittisk presse.

Daily Telegraph refererer en tale holdt av innenriksministeren, Herbert Morrison (Labour Party) der han går inn på tre næringsgrener, bomull, kull og jern og stål. Bomullindustrien har forandret sig svært lite på de siste 30-40 årene, og maskineriet står nå svært tilbake. Industrien må rasjonaliseres. For at England skal få rikelige forråd av kull og rimelige priser etter krigen, må der skje radikale forandringer i minedriften. De amerikanske arbeidere får dobbelt så høy lønn som de brittiske, og likevel er den brittiske kull dyrere enn den amerikanske. Under krigen er utvinning pr. mann sunket ganske betraktelig, og dette er en stor fare både for hjemmemarkedet og for eksporten. Utvinningen kan bli fordoblet ved at en lærer av amerikanerne og reformerer ledelsen, ingeniørarbeidet og maskineriet. Programmet må le ges an på lang sikt og vil medføre store avvikelser fra de tilvante metodene. Arbeiderpartiet vil nasjonalisere grubene, og etter Morrisons mening er en nå nådd til en punkt da nasjonaliseringen er en hard og uomgjengelig nødvendighet. Jern- og stålverkene må også gjennomgå en drastisk overhaling. De bør bli i stand til å produsere varer minst like billig som noen andre verker i verden. Før krigen kunde de bare med mye konkurere med kontinental-Europa og Amerika. Men utsiktene skulde nå være lyse dersom en ikke ser for konservativt på metodene. (Og Tyskland er vel ute av konkurransen for kortere eller lenger tid.)

Economist har i en artikkelserie nylig tatt opp de industrielle problemer først og fremst hvorledes produktiviteten skal økes.

Det viser sig at den gjennomsnittlige brittiske industriarbeider bare frembringer halvparten så meget som den amerikanske gjennomsnittlige. Grunnen til dette mener Economist er Amerikas større kapitalrikdom. Den amerikanske arbeider frembringer mere på en time fordi han har mere mekanisk utstyr til hjelp. Hestekrafter pr. innbygger i produksjon pr. innbygger - velstanden pr. innbygger.

Hvorledes skal Storbritannia øke sin kapital? Først og fremst med sparing mener Economist. D.V.S. at samfundet bestemmer sig til ikke å konsumere hele sin produksjon, men holde noen hjulpekilder unda til å skape kapital. Av en nasjonalinntekt på 4604mill. pund i 1938 ble bare ca. 125 mill., d.v.s. mindre enn 3% brukt til produktiv investering., det vil i første rekke si til fabrikanlegg og maskiner. Forklaringen på at den produktive investering er så liten mener Economist ligger ikke i noen mangel på spare penger eller feil i samfundsmaskineriet. (manglende kontakt mellom kapital og kapitalbehov). Forklaringen ligger rett og slett i den kjønnskjerning at industrien ikke ønsker å øke sin skala av kapitaldannelse. Dette skyldes igjen delvis skattesystemet, delvis nærsynhet hos direksjonen, men hovedsakelig den kjønnskjerning at en ikke kan stole på at det lønner sig å

plassere penger i ytterligere produksjonsutstyr. Nye investeringer synes ikke å gi utsikt til så stort utbytte at industrien er interessert i dem. Her spør Economist: Bergrenser den nåværende oppbygning av den britiske industri viljen til å utvikle og utvide dens produktive apparat. Kan endringer i strukturen eller i eiendomsforholdene påskynde kapitaltilveksten til industrien? Det avgjørende her, hevdes det, er ikke eiendomsforholdene innen industrien. Det som fremforalt behøves er en rasjonalisering av bedriften og det kan gjøres med bibehold av av privat eiendomsrett eller det kan settes i verk efter en nasjonalisering, i alle tilfelle vil det øke effektiviteten og bringe produksjonskostnadene ned.

En har forøvrig intrykk av at de engelske industrifolk er oppmerksom på dette problemet. Det meldes således at det engelske jern- og stålindustriforbundet har til hensikt å avsætte et beløp til 100 mill. pund til utbygning og modernisering av anleggene efter krigen. I de siste årene for krigen brukte jern- og stålindustrien bare 30 mil. pund årlig til opprustning og krigensom "hang i luften".

Den tekniske utviklingen er ikke satt tilside under krigen, men utbygningen og moderniseringen har hovedsakelig tatt sikte på direkte krigsbortente produksjonsmomenter. "Hundremillionerprogrammer" skal vesentlig sette jern- og stålindustrien istand til å fyller de krav som gjenoppbygningsarbeidene i England og i de krigsherjede områder i Europa vil komme til å stille.

Den engelske bomullsindustrien har også lagt sine fredsplaner gjennom omfattende rasjonaliseringstiltak, modernisering og omleggelse. Og en lignende detaljert plan vedrørende maskineriet er utarbeidet for ullindustrien.

Handel og eksport.

Som tidligere er eksporten en livssak for England, og dette vil gjøre sig gjeldende i ennå høyere grad efter krigen. Manchester Guardian behandler eksportproblemerne i en leder og undres på hvordan det vil gå når England nå skal begynne å betale kontant for sivile forbruksvarer. Betalingen må skje i form av eksport og reeksport. I den første tiden vil landet være hindret av mangel på arbeidskraft, råstoffer og skiber. Man alle vansker må overvinnas om England skal gjenvinne sin tidligere handelsposisjon. Under krigen har Amerika kunnet vinne nye markeder ved siden av den veldig krigsproduksjonen det har prestert. De to statene er kommet overens med at ingen av den skal ha "en uberettiget konkurransefordel framfor den andre som et resultat av krigssituasjonen". Likevel har Amerika det beste utgangspunktet.

Politisk mosaikk.

Så uomtvistet som Churchills stilling er når det gjelder å lede imperiets krig, like skeptisk er man stort sett når det gjelder hans evne til å lede brittisk efterkrigspolitikk. Såvidt man kan se har han selv ingen særlige ambisjoner om å bli nasjonens leder også efter krigen.

Det brittiske arbeiderparti er uten tvil blitt betydelig styrket under krigen og en har nå intrykk av at det samler krefter for å gjøre et stort fremstøt så det kan erobre majoriteten i underhuset. Det klages imidlertid over sviktende interesse og støtte fra arbeidernes side. Partiets finansielle stilling er derfor dårligere en dets politiske posisjon skulde tilsi. Hovedhjørnesteinen i partiets program er kravet om fortsatt statskontroll av næringslivet og i tilknytning til det nasjonalisering av nøkkelindustrien. Sett fra sosialistisk synspunkt er programmet imidlertid svært moderat, partiet er sterkt hemmet av det stadig konservative element innen arbeiderbevegelsen - fagforeningene.

Med hensyn til Labour Partys planer kam en sansynligvis slutte endel av det program for fremtiden som styret i den britiske fagkongress (TUC) har lagt frem. "The new Statesman and Nation" uttaler følgende (14/10.44): "Programmet er preget av nøktern realisme. På lang sikt stiljer det mot sosialisme, men foreløbig vil det bare ha statsdrift av visse industri-

grener. Ved siden av dette anbefaler det fortsatt statlig kontroll, endog i økt omfang. Det endelige mål er ikke doktriner sosialisme, men en form for statskontrollert privat initiativ, det profittmotiv i stor utstrekning blir bevart, men isteden blir regulert efter samfundets interesser. Og staten må gå utover det private initiativ for å sikre full sysselsetting. Den offentlige overtagelse av produksjonsmidlene blir nå fremsatt i form av en offentlig korporasjon (bolag, samlag) der arbeiderne er representert i styret. Når fagforeningene nå krever kontroll snarere enn eiendom, så er det fordi de vil ha "industristyrer" med representanter fra arbeidsgivere og arbeidere, men der også folket har sine representanter. Industristyrerne skal være ledet av formenn som er utnevnt av og ansvarlige overfor staten. På toppen av det hele bør det sitte et "nasjonalt industriråd", sammensatt av menn fra alle menn fra industrielle og økonomiske felter. Uttrykket er vagt, men det får stå for hva det er. Sysselsettingen er det store problem. Enkelte nøkkelindustrier må overtas av staten, først og fremst kull og transport. Dessuten må det være sterk kontroll med investeringer og med bank og kreditt-politikken. De store industrisammenslutningene skal også tvinges til å arbeide ekspansivt i stedet for restriktivt. Varene skal fremstilles i stadig rikeligere mengder og til stadig rimeligere priser eftersom den videnskabelige forskning gjør sine fremskritt. I det hele tatt er det foreslåtte industriråd et utslag av den fagforenings politikken som har vært drevet i mange år nå, og som går ut på at arbeiderne skal tilpasse sig til kapitalismen. Den øvrige delen av programmet er fagforeningens svar på den statskontrollerte kapitalisme som særlig lord Keynes og Sir William Beveridge er gått inn for, hver på sin måte. Lord Keynes vil ha en utstrakt "kollaktivisme", men ingen sosialisme, og Sir William vil ha industrielt selvstyre, en art laugsystem i stor målestokk. Fagforeningene vakler, men går hovedsakelig inn for Lord Keynes ideer."

Noe til venstre for de moderate konservative står de liberale hvis sentrale navn er Sir William Beveridge. Han foreslår "et liberalt parti med et radikalt program" Det vil si et "frigjøringsprogram, en politikk som kan tillate de velsignelser organisasjonen gir samfundet, og samtidig tilgodese det private tiltak." Vi har allerede vært inne på Beveridgeplanen som søker å virkeliggjøre dette programmet. Vanskelighetene for de liberale ligger ikke minst i at de savner ledere - Sir William alene kan ikke rå bot på denne mangelen. Når en ser på kommunistenes fremmarsj i de kontinentale land i løpet av krigen, må en bli forbauset over deres svake stilling i England. Riktignok har de nesten firedobbeltt sitt medlemstall fra 1939 til idag, men ennå er det ikke mere enn ca. 50000. Grunnen til dette ligger i de engelske arbeideres konservatisme. Bl. a. er det religiøse innslag meget sterkt. Kommunistene utfoldar imidlertid en meget sterk aktivitet og vil nok ved de kommende valg vite å sikre sig flere plasser i parlamentet enn den ene de har. (Bill Gallacher)

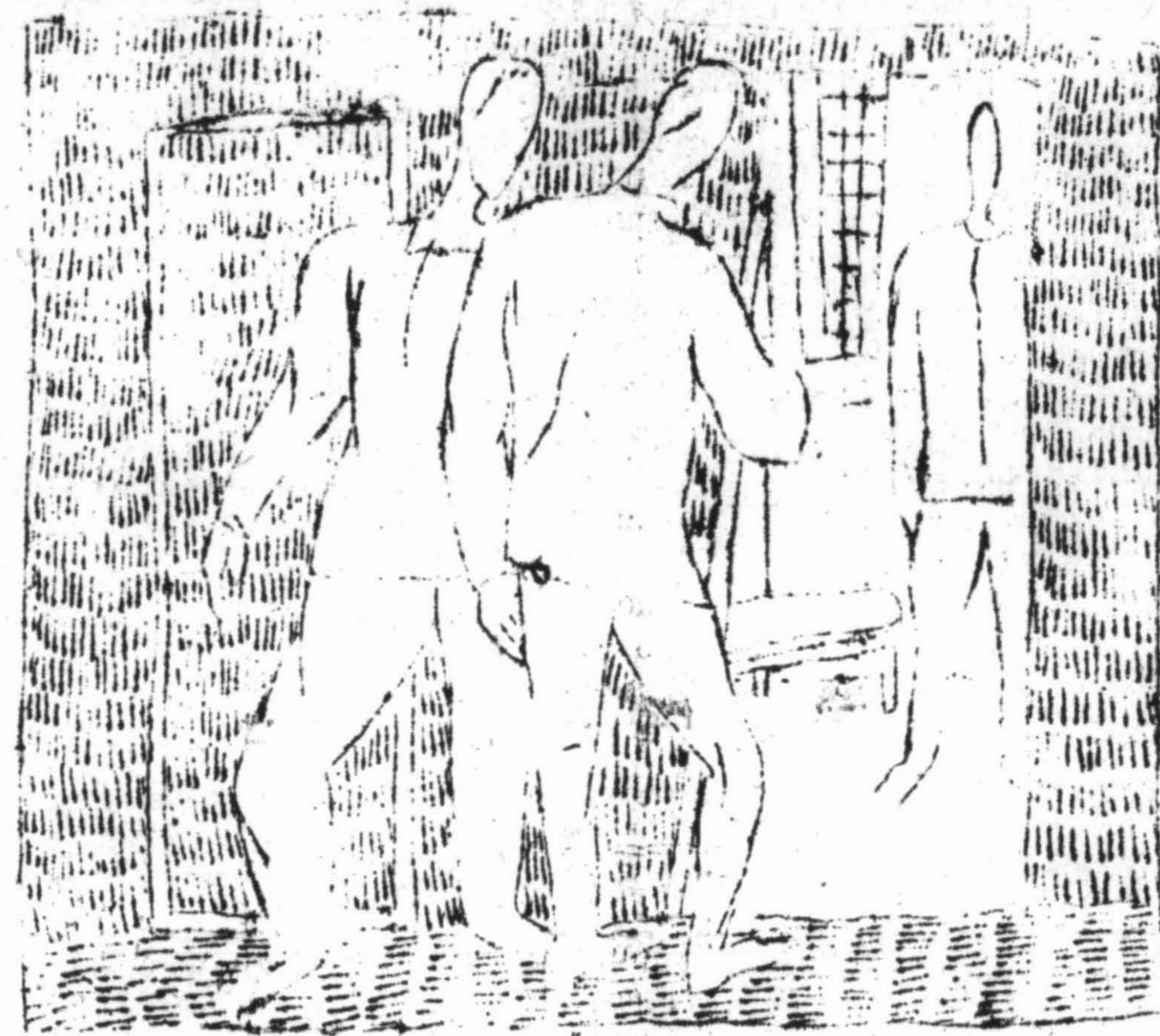
1 av 600 gir neppe noe riktig bilde av stemningen i England idag. Kommunismen er det best organiserte av alle de politiske partier og driver en iheldig propaganda ledet av Harry Pollitt og særlig rettet til ungdommen. Ved den siste partikongressen var deltagerenes gjennomsnittsalder forøvrig ikke mere enn 32 1/2 år.

VÆR FORSIKTIG+ SEND AVISEN VIDERE NÅR DU HAR LÆST DEN.

TIDENS TANKER

Nr. 5. Årg. 1.

7. mars. 1945.

Lnr.
V.
A.
Ekspl.
Mappe

Mappe 4.
Ekspl. 4.
Dato 7.3.-45
A 15266/45.
Lnr. 6345

Det sitter mange idag og venter på å bli forhørt. Hva går de til? Vi kan tenke oss det. Vi kan se situasjonen for oss. Men vi kan aldri helt ut forstå hvor skjebnessvangert det er uten at vi selv har hørt skritt nærme sig, har hørt døren gå opp - for oss - sett dem stå utenfor - og vist at nu skjer det. Dette har ikke hendt et fåtall mennesker. Det har hendt og hender tusener. I alle land, hver time. Lyden av skritt i ganger - dører som åpnes og lukkes - lyden av skritt igjen - kvinner og menn som føres ut. Vi glemmer det ikke, vi som er utenfor heller. Og det hender oss kanskje at vi en sen aften på vei hjem til oss selv møtes med alle de tusener av rasker som lister sig ut fra de tyske konsentrasjonsleirer verden over. Vi hører vår bror, vår søster, vår far, vår mor, vår venn eller venninde. Vi hører alle dem som kalles de beste i landet. Vi hører store mennesker og ganske alminnelige mennesker. Deres tanker søker i natten efter fred, efter rettferd og frihet. I denne søken forenes kunstnere, videnskapsmenn, borgere og proleterer. De finner ikke hva de søker. Vi som går ute og er på vei hjem, vi sender dem et løfte. Det er alt vi kan. Det er ikke meget, men dette løftet bærer fremtiden i sig. Vi lover dem å kjempe til freden, rettferden og friheten er der. Vi lover å sette alt inn. Stort eller lite, det kan brukes i kampen. Det kreves av oss. Det er alle de tusener av tanker fra dem som er sperret inne som krever det. Og vi møter kravet glade og med visshet om seier. Hensynet til landet og til de innesperrede må gå foran alt. La oss ta vår tårn, aldri stille oss uvillige til å hjelpe - i stort eller smått. På den måten kan vi holde vårt løfte.